

1. Hovorový jazykový štýl

Hovorový jazykový štýl je **spontánny** (prechádza bez predchádzajúcej prípravy, prejav sa vyvíja prirodzene), **neformálny** (využíva hovorové výrazy a osobný tón), často **skrakuje slová** (skratky ako "dík", "lol", akronymy) a používa **slang** či **regionizmy** (výrazy typické pre určitú komunitu, napr. "štrapať sa"). Objavujú sa **fragmenty viet** a vynecháva sa **podmet**, aby plynulosť reči nebola prerušená. Výslovnosť obohacujú **dialektické prvky** (napr. mäkčanie alebo tvrdé "l") a **sociolekty** (jargon konkrétnej skupiny). V textoch ako **chat**, **SMS** či **komentáre na sociálnych sieťach** tento štýl zdôrazňuje autenticitu, rýchle reakcie a budovanie blízkosti medzi hovoriacimi.

Kľúčové body:

- Spontánnosť a neformálnosť
- Používanie slabangu, skratiek, regionizmov
- Fragmenty viet a vynechávanie podmetu
- Dialektické a sociolektyčné prvky
- Útvary: chat, SMS, komentáre

2. Umelecký jazykový štýl

Umelecký štýl sa zameriava na **estetický zážitok** a **emočnú rezonanciu**, využíva **obrazné prostriedky** – **metafory** (napr. "život je cesta"), **epiteta** ("zlatisté lístie"), **metonymie** ("biely dom" pre americkú vládu) a **symboly**. Fonické prvky ako **rým**, **rytmus** či **aliterácia** (opak písmen, napr. "sladké sú slzy") dotvárajú hudobnosť textu. Syntax je kreatívna: **inverzie** (premiestnenie slovosledu pre efekt), **anafory** (opak slov na začiatku veršov) a **gradácie** (postupné zosilnenie) vytvárajú dynamiku. Uplatňuje sa v **poézii**, **próze**, **dramatických dielach** a **umeleckých esejach**, kde cieľom nie je len informovať, ale aj vytvoriť estetickú a filozofickú skúsenosť.

Kľúčové body:

- Estetický a emocionálny zážitok
- Metafory, epiteta, metonymie, symboly
- Rým, rytmus, aliterácia
- Inverzie, anafory, gradácie
- Útvary: poézia, próza, dráma, esej

3. Náučný jazykový štýl

Náučný štýl prináša **objektívne** a **overené informácie**, používa **odbornú terminológiu** (napr. "mitóza", "ekosystém"), čím zabezpečuje presnosť. Text je **systematicky členený**: **úvod** predstavuje tému, **jadro** rozvádza jednotlivé body a **záver** sumarizuje poznatky. Často obsahuje **definície**, **príklady**, **tabuľky** a **grafy** na lepšiu ilustráciu. Používa **logické spojky** ("po prvé", "následne", "na záver"), aby čitateľ ľahko sledoval tok argumentácie. Náučné texty nájdeme v **učebniciach**, **vedeckých časopisoch**, **príručkách** a **referátoch**, kde je cieľom jasne a zrozumiteľne poučiť.

Kľúčové body:

- Objektívnosť a presnosť
- Odborná terminológia
- Štruktúra: úvod, jadro, záver
- Definície, príklady, tabuľky, grafy
- Útvary: učebnice, príručky, články

5. Publicistický jazykový štýl

Publicistika kombinuje **faktografiu** (prezentáciu udalostí) s **komentárom** (subjektívny názor autora). Štandardne obsahuje **nadpis** lákajúci čitateľa, **perex** sumarizujúci hlavné body a **telo článku** s rozšírenou analýzou. Používa **priame citácie**, **otázky**, **exklamáciu** a **ironické poznámky** pre zvýšenie čitateľského záujmu. Jazyk môže byť **mierne expresívny**, no zachováva **objektívne fakty**. Má rôzne žánre: **správy**, **reportáže**, **fejtóny**, **komentáre** či **blogy**, pričom cieľom je informovať, interpretovať a formovať verejnú mienku.

Kľúčové body:

- Kombinácia faktografie a komentára
- Nadpis, perex, telo článku
- Priame citácie, otázky, exklamácia
- Expresívnosť vs. objektívnosť
- Žánre: správy, reportáže, fejtóny, blogy

6. Rečnícky jazykový štýl

Rečnícky štýl je **presvedčovací** a **motivačný**, zameraný na oslovenie emócií a rozumu publika. Autor používa **rétorické figúry** (anafora, epifora, antitéza, trikolon), **rétorické otázky** a **apelatívne výrazy** ("Musíme!"), aby udržal pozornosť. Kľúčová je **paralingvistika** – modulácia hlasu, pauzy, artikulácia a **gestá**, ktoré umocňujú efekt. Typickými útvarmi sú **politické prejavy**, **inauguračné reči**, **slávnostné príhovory** alebo **ted-talks**, kde rečník buduje dôveryhodnosť (etós), apeluje na city (pafos) a používa logické argumenty (logos).

Kľúčové body:

- Apel na emócie a rozum (ethos, pathos, logos)
- Rétorické figúry: anafora, epifora, antitéza, trikolon
- Paralingvistika: hlas, pauzy, gestá
- Rétorické otázky, apelatívne výrazy
- Útvary: prejavy, reči, ted-talks

8. Informačný slohový postup

Informačný postup kladie dôraz na **stručnosť**, **objektivitu** a **prehľadnosť**. Text uvádza **5W** (kto, čo, kde, kedy, prečo, ako), často v prvom odseku. Používa **neutrálne lexikálne jednotky**, **číselné údaje**, **tabuľky** a **grafy** na podporu faktov. Štandardnou štruktúrou sú krátke odstavce bez hodnotiacich prvkov, kde každý odsek pokrýva inú informáciu. Bežné útvary: **správy**, **bulletiny**, **briefy** a **informačné letáky**, ktoré čitateľovi rýchlo sprostredkujú podstatné dáta.

Kľúčové body:

- Stručnosť a objektivita
- Štruktúra 5W
- Neutrálna lexika, číselné údaje
- Podpora faktov: tabuľky, grafy
- Útvary: správy, bulletiny, letáky

9. Rozprávací slohový postup

Rozprávanie rozvíja dej **chronologicky** a s **príčinno-následnými väzbami**, čím udržuje napätie.

Rozhodujúce sú dve pásma: **pásmo rozprávača** (komentáre, retrospektíva, hodnotenie) a **pásmo postáv** (priama reč, dialóg, replika). Dialóg je tvorený **striedaním replík**, ktoré slúžia na charakterizáciu postáv, posun deja či odhalenie konfliktu. **Vnútorň monológ** odokrýva psychologické vrstvy postáv, ich myšlienky a pocity. Tento postup nájdeme v **novelách, poviedkach** či **rozprávkach**, kde je dôležitý pútavý dej a emocionálne zapojenie čitateľa.

Kľúčové body:

- Chronologické rozprávanie s príčinno-následnými väzbami
- Pásmo rozprávača vs. pásmo postáv
- Dialóg: striedanie replík, charakterizácia
- Vnútorň monológ: psychologický pohľad
- Útvary: novely, poviedky, rozprávky

10. Výkladový slohový postup

Výkladový postup podáva informácie **systematicky** a **prehľadne**, začína **definíciou**, pokračuje **delením na podkapitoly** a **konkrétnymi príkladmi**, a končí **zhrnutím** hlavných poznatkov. Používa **výkladové spojky** ("po prvé", "napokon"), **poznámky pod čiarou** a **diagramy**, aby uľahčil pochopenie zložitej problematiky. Uplatňuje sa v **učebných textoch, slovníkoch, prednáškach** a **technických manuáloch**, kde je cieľom čitateľa odborne usmerniť a naučiť.

Kľúčové body:

- Systematická štruktúra: definícia, podkapitoly, príklady, zhrnutie
- Výkladové spojky a grafické prvky
- Praktické diagramy a poznámky pod čiarou
- Útvary: učebnice, slovníky, manuály

11. Životopis ako slohový útvar

Životopis (biografia) zachytáva **chronológiu života** osoby, zdôrazňuje **dôležité udalosti**, úspechy a prekážky. Môže mať formu **autobiografie** (osobný pohľad), **životopisu písaného iným autorom** (objektívnejšia perspektíva) alebo **profilu** (stručný odborný prehľad). Štruktúra zahŕňa **úvodné údaje** (narodenie, rodina), **etapy vzdelania a kariéry**, **osobné reflexie** a **záver** s hodnotením odkazu. Komponenty ako **citáty** z listov či denníkov obohacujú autenticitu.

Kľúčové body:

- Chronologická štruktúra života
- Autobiografia vs. cudzí životopis vs. profil
- Úvodné údaje, vzdelanie, kariéra, reflexie
- Citáty a autentické dokumenty
- Funkcia: dokumentačná, motivačná, historická

12. Komunikácia – pojmy, princípy, druhy

Komunikácia je proces prenosu informácií medzi **odosielateľom** a **prijímateľom** cez **kanál**, pričom existuje **spätná väzba** a **šum** (rušenie). Kľúčové princípy: **jasnosť** (zrozumiteľnosť), **stručnosť**, **relevantnosť**, **prijateľnosť** a **gramatická korektnosť**. Druhy verbálnej komunikácie zahŕňajú **ústnu**, **písomnú**, **elektronickú** a **masovú**, a neverbálnej **gestá**, **mimikru**, **paralingvistické prejavy** (intonácia, pauzy). Bariéry komunikácie môžu byť **jazykové**, **kultúrne**, **psychologické** či **technické**.

Kľúčové body:

- Model: odosielateľ – správa – prijímateľ, kanál, spätná väzba, šum
- Princípy: jasnosť, stručnosť, relevantnosť, korektnosť
- Druhy: verbálna (ústna/písomná), neverbálna
- Komunikačné bariéry a kompetencie

13. Ortografia – princípy, najčastejšie chyby

Ortografia sa opiera o **fonematický princíp** (písanie podľa zvuku), **historický princíp** (pôvod slova) a **etymologický princíp** (pôvod cudzích slov). Medzi časté chyby patria nesprávne písanie **mäkčňov a dlžňov**, **i/y** po tvrdých/slabých spoluhláskach, **veľké písmená** v názvoch vlastní, **písanie dohromady/oddelen** a chybné používanie spojovníka vs. pomlčky.

Kľúčové body:

- Princípy: fonematický, historický, etymologický
- Časté chyby: mäkčne/dlžne, i/y, veľké písmená
- Interpunkcia: čiarky, bodky, dvojbodky, pomlčky
- Písanie spojení dohromady vs. oddelene
- Nástroje: pravopisné slovníky, korektúry

14. Ohybné slovné druhy

Ohybné slovné druhy tvoria **tvarové rady** (flexiu), čo znamená, že sa menia podľa **gramatických kategórií**. Medzi ne patria **podstatné mená** (rod, číslo, pád), **prídavné mená** (rod, číslo, stupeň), **zámená** (osoba, pád), **číslovky** (množné vs. radové) a **slovesá** (osoba, číslo, čas, spôsob, vid). Tieto kategórie umožňujú vyjadriť vzťahy medzi vetnými členmi a časovanie dejov. Tvarové paradigmá môžu byť pravidelné (skloňovanie/stupňovanie slov podľa vzorov) alebo nepravidelné (výnimky, napr. "byť", "mať").

Kľúčové body:

- Definícia: slová s flexiou
- Kategórie: rod, číslo, pád, osoba, čas, spôsob
- Slovné druhy: podstatné mená, prídavné mená, zámená, číslovky, slovesá
- Paradigmá: pravidelné a nepravidelné tvary
- Funkcia: vyjadrenie vzťahov a časovanie

15. Neohybné slovné druhy

Neohybné slovné druhy **nemenia svoj tvar** a nemajú vetné členy. Sú to **príslovky** (miesta, času, spôsobu, miery), **predložky**, **spojky**, **častice** a **citoslovčia**. Ich úlohou je spájať slová a vety, vyjadrovať vzťahy, modalitu či emócie. Príkladom sú spojky "a", "ale", predložky "v", "na", častica "nech" a citoslovce "ach".

Kľúčové body:

- Definícia: netvorí tvar
- Druhy: príslovky, predložky, spojky, častice, citoslovčia
- Funkcia: spojenie, vyjadrenie vzťahov, modalita
- Príklady: "včera", "keďže", "nech", "hop"
- Neprítomnosť flexie: tvarový nemenný charakter

16. Podstatné mená – funkcia a kategórie

Podstatné mená slúžia na **pomenovanie osôb, vecí, javov a abstraktov**. Delia sa na **vlastné** (mena, geografické názvy) a **spoločné** (stol, láska). Gramaticky má kategórie **rodu** (mužský, ženský, stredný), **čísla** (jednotné, množné) a **pádu** (šesť pádov v slovenčine). Skloňovanie sa riadi **vzormi** (napr. pán, žena, mesto) a zahŕňa tvrdé, mäkké a stredné vzory.

Kľúčové body:

- Funkcia: pomenovanie entít a javov
- Druhy: vlastné vs. spoločné
- Gramatické kategórie: rod, číslo, pád
- Skloňovanie: tvrdé/mäkké/stredné vzory
- Vetné členy: podmet, predmet, oslovenie

18. Prozodické vlastnosti reči

Prozodické vlastnosti tvoria **časová, silová a tónová modulácia** reči. **Časová** zahŕňa rýchlosť, pauzy a plynulosť; **silová** intenzitu hlasu, akcent a prízvuk v slove; **tónová** (intonácia) výškové variácie pri vyjadrení oznamovacej, opytovacej či podmieňovacej vety. Tieto prvky spolu s mimikou a gestami tvoria **paralingvistiku**, ktorá ovplyvňuje význam a emocionálny náboj výroku.

Kľúčové body:

- Časová modulácia: tempo, pauzy
- Silová modulácia: intenzita, akcent
- Tónová modulácia: intonácia, vzostup/zostup
- Paralingvistické prejavy: mimika, gestá
- Funkcia: rozlíšenie druhu vety, emócie, zdôraznenie

19. Výklad- úvaha

Úvaha je **subjektívny** text, ktorý **reflektuje tému** z rôznych uhlov pohľadu. Začína **definíciou problému**, pokračuje **predstavením argumentov** aj **protinázorov** a končí **záverom** s vlastným postojom. Používa **hodnotiace slová, otázky, gradáciu** a **paradigma kontrastov** na vystavenie argumentácie. Úlohou je čitateľa **premýšľať** a **vyvolať diskusiu**.

Kľúčové body:

- Subjektívna reflexia s argumentmi a protinázormi
- Štruktúra: definícia, argumenty, protinázory, záver
- Štylistické prostriedky: hodnotiace slová, otázky, gradácia
- Funkcia: rozvoj kritického myslenia
- Útvary: esej, úvaha, článok

20. Spôsoby obohacovania slovnej zásoby

Rozširovanie slovnej zásoby sa deje **tvorbou slov** (odvodenie: prefixy, sufixy; skladaním; skratkami; akronymami), **preberaním cudzích slov** (adaptácia podľa fonetických a grafických noriem), **funkčnými zmenami** (prechody slovných druhov) a **sémantickými zmenami** (rozširovanie, zužovanie významu). Neologizmy, slang a dialektizmy oživujú jazyk a odrážajú kultúrne trendy.

Kľúčové body:

- Derivácia: prefixy, sufixy
- Kompozícia: skladanie slov
- Skratky a akronymy
- Preberanie a adaptácia cudzích slov
- Sémantické zmeny: neologizmy, posuny významu

22. Charakteristika- opis

Charakteristika analyzuje **vlastnosti osoby alebo javu** (fyzické, psychické, spoločenské), zatiaľ čo **opis** zachytáva **vnemové dojmy** (zrak, sluch, čuch) a **priestorovo-časové určenie**. Štruktúra obsahuje **úvod** (identifikácia subjektu), **jadro** (detailné črty, porovnávanie, metafora) a **záver** (celkový dojem). Používajú sa **epiteta**, **prívlastky radové**, **metafory** a **metonymie**, aby obraz bol žiarivý a pútavý.

Kľúčové body:

- Cieľ: rozbor vlastností vs. zachytenie dojmov
- Štruktúra: úvod, jadro, záver
- Prostriedky: epiteta, prívlastky, metafora
- Detailný rozbor: fyzické, psychické, vnemy
- Funkcia: informovať, presvedčiť, navodiť obraz

23. Pojem slovo a význam

Slovo je **najmenšia významová jednotka** jazyka. Rozlišujeme **lexikálny význam** (obsah) a **gramatický význam** (funkciu vo vete). Slová môžu byť **jednovýznamové** (napr. "mesačnica") alebo **viacvýznamové** (polysemia – rôzne významy podľa kontextu), a **homonymá** (rovnaký tvar, odlišný význam). Ďalej delíme na **spisovné** (dodržiavajú normu) a **nespisovné** (hovorové, archaické). Obrazné prostriedky ako **metafora** a **metonymia** pracujú s prenesením významu.

Kľúčové body:

- Definícia: lexikálny vs. gramatický význam
- Jedno/vícevýznamové slová a homonymá
- Spisovné vs. nespisovné
- Metafora: prenesenie podľa podobnosti
- Metonymia: prenesenie podľa súvislosti

24. Synonymá, antonymá, homonymá

Synonymá sú **slová podobného významu** (vyhnúť sa opakovaniu, odtiene citovosti), antonymá **opačné významy** (doplňajúce, kontrasty), homonymá **rovnaký tvar, rôzny význam** (napr. "jazda" ako dopravný prostriedok vs. "skok"). Viac/jednovýznamové slová sa rozlišujú kontextom. Slová sú tiež zaradené do **štýlov** (hovorový, knižný, odborný).

Kľúčové body:

- Synonymá: jazyková variabilita, odtiene
- Antonymá: kontrast, doplnenie
- Homonymá: rovnaký tvar, odlišný význam
- Viac/jednovýznamovosť: kontextová interpretácia
- Štýlové zaradenie: spisovné, hovorové, odborné

25. Hlavné a rozvíjacie vetné členy

Hlavné členy vety sú **podmet** a **prísudok**, tvoriace jadro výpovede. Rozvíjacie členy – **predmet**, **prívlastok**, **príslovkové určenie**, **doplnok** – rozširujú a upresňujú obsah. Po poradie členov (SVO) možno robiť **inverzie** pre zdôraznenie. Vetné členy sa graficky označujú pri vsuvkách či prerušeníach.

Kľúčové body:

- Hlavné: podmet, prísudok
- Rozvíjacie: predmet, prívlastok, príslovkové určenie, doplnok
- Funkcia členov: jadro vs. rozšírenie
- Slovosled: SVO a inverzia
- Značenie: vsuvky, prerušenia

26. Vety podľa zloženia a obsahu

Vety podľa zloženia sú **jednoduché** (jedna veta) alebo **zložené** (hlavná + vedľajšie), pričom vedľajšie vety môžu byť **príčinné**, **účelové**, **podmienkové**, **doplňkové**, **prívlastkové** či **príslovkové**. Podľa obsahu a modálnosti rozlišujeme **oznamovacie**, **opytovacie**, **rozkazovacie**, **želacie** a **popisné** vety, pričom modálnosť vyjadrujú modálne slovesá, častice a intonácia. Zložené vety viedú komplexné myšlienky, vedľajšie vety štruktúrujú doplňujúce informácie.

Kľúčové body:

- Zloženie: jednoduché vs. zložené
- Typy vedľajších viet: príčina, účel, podmienka, doplnenie, prívlastok, príslovka
- Obsah: oznamovacie, opytovacie, rozkazovacie, želacie
- Modálnosť: modálne slovesá, častice, intonácia
- Funkcia vedľajších viet: rozširovanie významu, štruktúra textu

27. Nadväzná syntax a vonkajšia kompozícia textu

Nadväznosť textu zabezpečuje jeho **koherenciu** a **kohezívnosť**. **Tematická** a **rhematická** väzba pracuje s opakovaním kľúčových výrazov a s prenosom témy do nových viet. **Kohezívne prostriedky** zahŕňajú **spojky, zámená, referenčné výrazy** a **elipsy** (vynechanie slov), ktoré udržiavajú logickú súdržnosť. Vonkajšia kompozícia textu pozostáva z jasného **úvodu, jadra** a **záveru**, pričom odstavce sú oddelené **nadpismi** a **podnadpismi**, aby čitateľ ľahko sledoval štruktúru.

Kľúčové body:

- Koherencia: tematická a rhematická väzba
- Kohezívne prostriedky: spojky, zámená, elipsy
- Vonkajšia kompozícia: úvod, jadro, záver
- Grafické členenie: odstavce, nadpisy, podnadpisy
- Funkcia: udržiavať jednotu textu, orientácia čitateľa

29. Jazyk a reč – vývin; jazykové rodiny

Jazyk je **systém** pravidiel, reč sú **konkrétne prejavy** jednotlivcov. Vývoj jazyka sleduje **fylogenetický** (historický) a **ontogenetický** (jednotlivec) rozmer. Jazykové rodiny (napr. **indoeurópska, uralsko-altajská**) delíme na vetvy – **západoslovanskú, východoslovanskú, južnoslovanskú**. Slovenský jazyk patrí do **západoslovanskej vetvy**. Vývin zahŕňa zmeny **fonetické, morfológické, syntaktické, lexikálne**.

Kľúčové body:

- Rozdiel: jazyk (systém) vs. reč (prejav)
- Fylogenetický a ontogenetický vývoj
- Jazykové rodiny: indoeurópska, uralsko-altajská atď.
- Slovenský v západoslovanskej vetve
- Mechanizmy vývoja: fonetické, morfológické, syntaktické, lexikálne

30. Pojem národný jazyk – spisovná, štandardná a subštandardná forma

Národný jazyk je **znakom kultúrnej identity**. **Spisovná forma** je **kodifikovaná norma** používaná v literatúre a oficiálnych dokumentoch. **Štandardná forma** je kultivovaná hovorová reč, akceptovaná v bežnej komunikácii. **Subštandardné formy** zahŕňajú **dialekty, sociolekty** a **argot**, ktoré odrážajú regionálne či sociálne varianty. Jazyková politika a normotvorba regulujú prechod medzi formami a zaručujú jednotu a úctu k jazyku.

Kľúčové body:

- Národný jazyk ako kultúrna identita
- Spisovná forma: kodifikovaná, literárna norma
- Štandardná forma: bežná kultivovaná reč
- Subštandardné formy: dialekty, sociolekty, argot
- Normotvorba a jazyková politika